

Velilerin Okul Yönetimine Katılımlarının İncelenmesi

Osman Ferda Beytekin^a, Kübra Nur Özerten^b

(a) Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi, İzmir- Türkiye.

(b) Doktora Öğrencisi., Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi, İzmir- Türkiye.

Özet

Bu araştırmanın amacı, okul yöneticileri, öğretmenler ve velilerin görüşlerine göre, velilerin okul yönetimine katılımlarının incelenmesidir. Bu amaçla, İzmir Bornova ilçesinde iki devlet ilköğretim okulu, temel ölçüt olarak; sosyo ekonomik düzeyi yüksek ve düşük olmak üzere belirlenmiştir. Her iki ilköğretim okulundan maksimum çeşitlilik örneklemeyle; 5 yönetici, 8 öğretmen ve 8 veli araştırmada katılımcı olarak çalışma grubunda yer almıştır. Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmada veriler, betimsel ve içerik analizle çözümlenmiştir.

Elde edilen bulgular, okul yöneticileri, öğretmenler ve velilere sorulan dört araştırma problemi altında incelenmiştir. Birinci araştırma problemi doğrultusunda “olumlu bakış açısı” teması için “maddi destek, işbirliği ve okul geliştirme” alt temaları ve “olumsuz bakış açısı” teması için “veli profili ve bireysel çıkar” alt temaları bulunmuştur. İkinci araştırma problemine ilişkin “formal katılım” teması için “yasal düzenlemelerle sağlanan imkanlar” alt teması, “informal katılım” teması için “sosyal ve kültürel etkinlikler, velileri geliştirici etkinlikler, okul gelişimine destek” alt temaları bulunmuştur. Üçüncü araştırma problemine yönelik “velilere ilişkin zorluklar” temasında “çalışma koşullarının zorluğu, sosyo ekonomik durum ve geçmişte yaşanan olumsuz deneyimler” alt temaları, “okul yönetimine ilişkin zorluklar” temasında “yönetimsel zorluklar ve yöneticilerin olumsuz tutum ve davranışları” alt temaları ve “öğretmenlere ilişkin zorluklar” temasında ise “öğretmenlerin olumsuz tutum ve davranışları” alt teması bulunmuştur. Dördüncü araştırma problemi doğrultusunda “bilgi akışında süreklilik” teması için “bilgi paylaşımı ve okulun özdeğerlendirmesi” alt temaları, “okul ve aile işbirliğinin geliştirilmesi” teması için “iletişimin geliştirilmesi” ve “velilere yönelik eylem planı” alt temaları bulunmuştur. Sonuç olarak, okulların sosyoekonomik düzeyleri farklı olmasına rağmen, katılımcıların, velilerin okul yönetimine katılımına daha çok olumlu baktıkları, velilerin okulun ihtiyaçlarını karşılayarak okulun gelişimini sağlamaları konusunda görüş birliği içinde oldukları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler

Okul yönetimi, veli katılımı, okul aile işbirliği

Doktora Öğrencisi., Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi, İzmir- Türkiye.
knozerten@gmail.com

Abstract

The purpose of this research is to examine the involvement of parents in school administration, according to the views of school administrators, teachers and parents. For this purpose, two state primary schools in Bornova District of Izmir have been determined as the main criteria; high and low socio-economic level. 5 administrators, 8 teachers and 8 parents from both primary schools were included as participants in the study. The data of the study was collected through a semi-structured interview form. In the research, the data is analyzed by descriptive and content analysis.

The findings were examined under four sub problems that were asked to school administrators, teachers and parents. According to the first sub problem, sub-themes of “financial support, cooperation and school development” were found for the theme of “positive perspective” and sub-themes of “parent profile and individual interest” were found for the theme of “negative perspective”. According to the second sub problem, sub-theme of “opportunities provided with legal arrangements” was found for the theme of “formal participation” and sub-themes of “for social and cultural activities, parents developer activities, support for school development” were found for the theme of “informal participation”. For the third sub problem, sub themes of "the challenge of working conditions and socio-economic situation and negative experiences in the past" were found for “challenges for parents” theme, and sub themes of "negative attitudes and behaviors of administrators, administrative challenges" were found for “school of administration challenges” theme, and sub themes of "negative attitudes and behaviors" was found for “the challenges for teacher” theme. According to the fourth sub problem, sub-themes of “information sharing and school self-assessment” were found for the theme of “continuity in information flow”, and sub themes of “development of communication” and “action plan for parents” were found for the theme of “development of school and family cooperation”. As a result, although the socioeconomic levels of the schools were different, it is seen that the participants have a more positive perspective about parents ' participation in the school administration and agree on the parents should meet the needs of the school and ensure the development of the school.

Keywords

School administration, parent participation, parent cooperation

GİRİŞ

Küreselleşmeye bağlı olarak kesintisiz değişen, genişleyen ve giderek karmaşılaşan dünyada, evrensel ve yerel değerleri kaybetmeden mevcut eğitim sistemlerinin ve yapılarının yeniden sorgulanması, okulların ve tüm aktörlerin sorumluluklarının yeniden tartışılması gerekir. Parçası insan olan okul örgütleri, amaç ve politikaları açık olduğunda, görevler net bir şekilde tanımlandığında, kontrol sistemlerine bağlı olarak bireyler bilinçli davrandığında etkili olmaktadır (Bolman ve Deal, 2008).

Geleneksel- klasik kuramlarda örgütler, daha çok kapalı sistemler olarak algılandığından amaçlara ulaşma ile ilgili bütün süreçler örgütün iç dinamikleri ile ilgili olarak ele alınmış, sonraki zamanlarda örgütler; açık sistemler, öğrenen örgütler, kültürel sistemler, politik sistemler ve benzeri birçok kavramlaştırma ile anılmaya başlamıştır. Sistem yaklaşımıyla birlikte örgütler çevresinden girdi alan, bu girdiyi işleyen, ürün olarak çevreye sunan yapılar olarak ele alınmıştır. Açık sistem özelliği gösteren okulların varlığını anlamlandıran; kendi dinamikleri içinde değişmesi ve dönüşmesi, belirli kanunlara ve amaca dönük olarak dış çevresiyle birlik ve bütünlük içerisinde çalışmasıdır (Çelik ve Yılmaz, 2018).

Eğitim, bir toplumun sahip olduğu insanı yeniden yaratarak geleceğini kontrol etme girişimi olarak tanımlanabilir. Eğitim, tüm kurumların sorumluluklarının eğitimsel boyutunu yasal düzenlemelere dayanarak paylaşmaktadır. Devletin eğitimle ilgilenmesinde davranışları düzenleme, kamu yararına olan toplu eylemleri kolaylaştırma durumları etkilidir (Aydın, 2018). Eğitim politikaları; eğitimin kendine özgü özelliklerini resmi ve gayri resmi aktörler arasında danışma ve müzakere yolu ile uzlaştıran bir fikir aracıdır. Bu anlamda eğitim politikalarını çıkar gruplarının da etkilediği söylenebilir. Bu gruplar, devletin eğitimle ilgili karar alma gücüne sahip en tepe noktadan başlayarak hiyerarşik olarak; bakanlık, merkezde görev yapan yöneticiler, taşra teşkilatı yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler, veliler, sendikalar, düşünce kuruluşları, formal ya da informal toplumsal grupları kapsamaktadır (Bakioğlu, 2019).

Okul, topluma genellikle bir kurtuluş, değişim, gelişim yolu olarak sunulur. Ayrıca okul, toplumun yakınma, eleştiri odağında da var olmuştur. Çocuk, ilk oluşumundan itibaren birlikte başarılan bir sonuçtur. Okul çok parçalı bütünün yani çocuğun, eğitim öğretim sürecinde baskın rolü nedeniyle okul-veli ilişkilerinde “birlikte başarılan” arayışında olunan konumdadır (Açıkalın, 2013). Sistemin baş aktörlerinden olan veliler, çocuklarını okula götördükleri ilk gün, başkalarının hayatına ve çevreye değer katmanın toplumsal bir sorumluluğuyla çocuklarının geleceği için tasarlanmış eğitim yolculuğuna çıkarlar. Sosyal ve ekonomik olduğu kadar politik bir girişim olan eğitimi, özellikle düzenli yarar gruplarından veliler etkilemek istemektedir.

Velilerin okul yönetimine katılmalarında oynadıkları rolleri bir zihinsel model olan dört çerçeve boyutu ile; yapısal, insan kaynağı, politik ve sembolik çerçeve boyutlarında inceleyebiliriz (Bolman ve Deal, 2008).

Yapısal çerçeve boyutunda, okul yönetim süreci içerisinde aktörlerin oynadıkları kilit rol keşfedilmektedir. Görevlerin, prosedürlerin, örgütsel şemaların belirlendiği bu yapısal yaklaşımla yönetsel olanaklar incelenmektedir (Bolman ve Deal, 2008). Okul yönetimine katılma; öğretmenlerin, öğrencilerin, velilerin okulda kararların alınma sürecine katılmasını gerektirir (Karakütük, 2001). Amerika Birleşik Devletleri’nde “No Child Left Behind” olarak adlandırılan yasal düzenleme, ailelere okulda kararların alındığı toplantılara katılma, öğretmenlerle birlikte çocukların sorunlarına çözüm üretme, okulun amaçlarına ulaşmasında okulla birlikte sorumluluk üstlenme gibi yükümlülükler

getirmiştir (Bakioğlu, 2019). Ailelerin eğitim sürecine katılımı ve okul-veli işbirliğinin öneminin gelişmiş ülkelerde anlaşıldığı ve eğitim politikalarına da yansıdığı görülmektedir. Bu tür yasal düzenlemeler ailelerin genelde eğitim sürecine özelde okul yönetimine katılım uygulamalarının artıracağını ve geliştireceğini düşündürebilir.

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı, 2005/92 genelge ekinde öğrenci- veli - okul sözleşmesi yayımlamıştır. Bu sözleşme veliyi; okul ile velinin karşılıklı hak ve sorumlulukları, okulun işleyişi ve kuralları konusunda bilgilendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Sözleşmede “Okul yönetimine katılmak” velinin temel hakkı olarak belirlenmiştir. Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı, tüm okullarda, okul örgütünün paydaşlarının dikkate alındığı stratejik plan hazırlama sürecini 2010/14 sayılı genelge ile başlatmıştır. Bu bağlamda okul veli ilişkileri için yasal kaynakların varlığı konusunda belirsizliğin olmadığından söz edilebilir.

İnsan Kaynağı çerçeve boyutu, insan doğası bakış açısıyla; farklılıkların bir grup sorumluluğu olarak ele alınıp bireylerin gelişme ve iş birliğine açık olma durumunu, bireysel ve örgütsel ihtiyaçların dengesinin kurulmasını amaçlamaktadır (Bolman ve Deal, 2008). Bireysel ihtiyaçlar için, akademik gelişim ve sosyal çevrenin etkin olması söylenebilir, örgütsel ihtiyaçlar için ise; topluluğun belirlenmiş hedeflerinin gerçekleşmesine yönelik insan kaynağının etkin kullanımı düşünülebilir. Açıkalin’a (2016) göre, okul veli ilişkileri açısından incelendiğinde; okul yöneticilerine, insan kaynağı için bilgi toplama, bilgi verme ve danışmanlık yapma aşamalarında yol göstermektedir. Veliler, okul eğitim öğretim etkinliklerinin ve okul yönetiminin doğal bir parçası olmalıdır. Veliler, okula dışarıdan gelen konuklar gibi olmamalı ve okul iç paydaşları da velilere konuk gibi yaklaşmamalıdır. Veliler, her eğitim öğretim döneminde bir iki kez toplantılara ya da sorun olduğunda veya sadece ekonomik katkılarından dolayı çağırılan kişiler olmamalıdır. Okul ile veliler arasındaki sorunların özünde bu iki paydaşın birbirine karşı mesafeli olması ve okul paydaşlarının danışmanlık rolünden uzak olması yer almaktadır . Okul veli ilişkileri gelişirse bu ilişkilerden etkilenen sorunların çoğu kendiliğinden ortadan kalkacaktır (Çalık, 2007).

Politik çerçeveyi, genelde yöneticilerin ve yönetilenlerin özelde ise okulda yönetim süreçleri faaliyetlerini kapsayan ve örgütsel yaşamı açıklığa kavuşturan bir araç olarak görebiliriz. Politik çerçeveye göre okulun aktörleri, aralarında sürekli farklılıklar olan ve kıt kaynaklar dünyasında yaşayan bireyler veya gruplardan oluşur. Bu yaklaşım, aktörlerin ihtiyaçlarının dikkate alınmasını ancak kıt kaynaklar ve uyuma noktasında özellikle üst birimlerle tercihlerin çarpışmasına da yol açacağını belirtir. Veliler, yöneticiler, öğretmen ve öğrenciler birbirine aykırı bilgi ve değerler taşıyabilirler. Okul yöneticisinin görevi, bu zıtlıkları etkileme süreciyle gidermek ve bu bilgi ve değerleri okulun amaçlarını gerçekleştirmek yolunda kullanmaktır (Karagöz, 2006).

Bir okulun gücü sağladığı girdilerin gücündendir. Her girdinin, okulun amaçlarının gerçekleşmesinde yeri ve önemi vardır. Okulun insangücü girdisi olarak veliler, çocuklarından ötürü okulun var olmasının

temel parçasıdır (Başaran, 2000). Okul, tüm paydaşların güçlerini birleştirebilmelidir. Bu durum güçlerin birleşkesi olan sinerjiyi meydana getirir. Sinerji, birlikte ahenkli çalışmaktır. Okullarda eşdümleme süreciyle iyi takımlara sahip olmak özellikle zorlu işleri gerçekleştirirken önemini gösterir. Okulda genellikle zorlu, yıpratıcı ve çok boyutlu olmaları nedeniyle, en çok tedirginlik yaratan konular arasında finansmanın en büyük değişkenlerinden biri olarak okul aile birliği görülebilir. Okul aile birliği; sosyal ve kültürel faaliyetlerden, kampanya ve kurslardan sağlanan gelirler, bağışlar ve kantin, otopark gibi yerlerin işletilmesinden sağlanan maddi kaynakların kayıt altına alınmasında ve okul gereksinimlerine yönelik kullanılmasında okulun en başat paydaşı konumundadır (Açıkalın ve Özkan, 2015). Bu bağlamda, okulun ihtiyaçlarına yönelik kıt kaynakların etkili kullanımında veliler belirleyici faktör olarak düşünülebilir.

Sembolik çerçeve, insanların anlam dünyaları ile örgütlerin değerlerini ve kültürünü ön plana çıkarmaktadır. Burada anlam, inanç sembollerini yansıtır. Paylaşılan anlamlı kurallar, anlaşmalar ve anlayışlar yoluyla semboller; davranışları yönlendirir. Sembolik çerçeve; örgütsel yapıları ve süreçleri, korkuları, sevinçleri ve beklentileri drama gibi yeniden değiştirerek ortaya çıkarır (Bolman ve Deal, 2008). Okul yönetim süreçleri; okulun ruhunu, coşkusunu, marjinalliğini, inançlarını, vizyonunu kısacası “Neyi ifade ediyoruz” bakış açısıyla hareket yönünü belirtme gücüne sahiptir. Veliler çocuklarıyla, ilgi ya da merak ettikleri alanlara göre, sosyal bir okul sistemi içerisinde potansiyellerini keşfedebilirler. Okullardaki aktörler, vizyonlarının çekim kuvvetine ve kültürel değerlerinden kaynaklı velilere ve topluma rol model olabilirler. Ritüeller ve seremoniler (milli bayram kutlamaları, okul gezileri, mezuniyet kutlamaları, kahvaltı etkinliği, belirli günlere yönelik gecelerin düzenlenmesi, toplantılara katılım, veli ziyareti vb.) okul ruhunu yükseltir ve değerleri pekiştirir. Okul veli iş birliğinin yansımaları olarak paydaşların takımın bir parçası olduğunu hissetmeleri ve bu doğrultuda değerlerini paylaşmaları; eğitim faaliyetlerinde yardımlaşma, destekleme, yönlendirme duygularıyla hareket etmelerini sağlamaktadır (Lunenburg ve Ornstein, 2013).

Okul veli işbirliği konusunda velileri engelleyen başlıca nedenler olarak; velilerin dikkatini çeken etkinliklerin az olması (Sembolik Çerçeve), okul yöneticileri ve öğretmenlerden kaynaklı iletişimin yeterli olmaması (İnsan Kaynağı Çerçevesi), etkinliklere katılımı artıracak araç-gereç ve mekanların yetersiz oluşu (Politik Çerçeve), velilerin okul yönetimine nasıl katılacakları hakkında yeterli bilgilerinin olmayışı (Yapısal Çerçeve) söylenebilir (Erdoğan ve Demirkasimoğlu, 2010).

Sembolik Çerçeveyle velilerin okul yönetimine katılmalarına ilişkin zihin dünyalarında ortak bir anlayışın oluşması, Politik Çerçeveyle okul yönetiminin kıt kaynakları paylaşırma konusunda velilerin beklentilerine cevap verebilme yeterliği göstermesi, İnsan Kaynağı Çerçevesiyle okulun ve velilerin ihtiyaçlarının dengede tutulması gerekliliği ve Yapısal Çerçeveyle okul ve veliler arasında eşgüdümü sağlamada yönlendirici hizmetler sunulması yönünde bakış açısı kazandıran dört çerçeve yaklaşımı; okul veli işbirliğinin okul yönetiminde mümkün olabileceğini söylemektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı gelecek beş yıl için üstlendiği uygulama, hedef ve ilkeleri içeren “Eğitim 2023 Vizyonu”nu eğitim paydaşlarının ilgi odağına sundu. Meslek örgütleri, sendikalar, veliler, sanayi kuruluşları, siyasal partiler vb. gruplar ve örgütler (kurumlar) kararların ve uygulamaların izlenmesi yönünde mümkün kontrol, denetleme güçlerini kullanmaktadırlar (MEB, 2018). Okul yönetiminin paydaşları içinde veli baskısı, özellikle sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan okullarda hem okul içinde hem de diğer baskı gruplarını yönlendirmede etkili olmaktadır. Olumlu veli-okul ilişkilerinde veliler, okul yönetiminin eğitim vizyonunu destekler ve ona ulaşmalarında yardım etmede önemli rol oynarlar (Lunenburg ve Ornstein, 2013). Bu bağlamda veliler, okulun yapı ve işleyişine ilişkin kendilerince gerekli gördükleri değişimlerin, öğrenimin yönetimi boyutunda beklentilerini karşılamayan karar ve uygulamaların gözden geçirilmesini, düzeltilmesini isterler. Bu süreçte velilerin kendi görüşlerini, önerilerini değişik yollardan, farklı güç kaynaklarını kullanarak ilgili makamlara iletmeleri, okul yönetim süreçleri ile etkileşimsel konumlarda olduklarını yansıtır. Okul yönetimine veli temsilcilerinin katılımı, eğitim politikalarının etkili uygulanmasında önemli bir etken olarak görülebilir. Araştırmanın problem cümlesi “Velilerin okul yönetimine katılımlarına ilişkin, farklı sosyo ekonomik düzeydeki okulların, okul yöneticisi, veli ve öğretmen görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir.

Bu çalışmada, velilerin okul yönetimine katılımına ilişkin okul yöneticisi, veli ve öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın alt problemleri :

Sosyo ekonomik düzeyi farklı olan okullardaki, okul yöneticisi, veli ve öğretmen görüşlerine göre, velilerin okul yönetimine katılımlarının gerekliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?

Sosyo ekonomik düzeyi farklı olan okullardaki okul yöneticisi, veli ve öğretmen görüşlerine göre, veliler, okul yönetimine nasıl katılım göstermektedirler?

Sosyo ekonomik düzeyi farklı olan okullardaki okul yöneticisi, veli ve öğretmen görüşlerine göre velilerin, okul yönetimine katılımında engelleyici unsurlar nelerdir?

Sosyo ekonomik düzeyi farklı olan okullardaki okul yöneticisi, veli ve öğretmenlerin görüşlerine göre, velilerin, okul yönetimine katılımlarının geliştirilmesi için önerileri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasıyla gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması, “nitel bir sürecin izlenerek güncel bir olguyu, kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içerik arasındaki sınırların belirgin olmadığı ve birden fazla veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan görgül bir araştırma yöntemi” olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırma katılımcıları, nitel araştırma yaklaşımı içinde yer alan amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla belirlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu amaçla katılımcıların, İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yer alan, Bornova ilçesinde bulunan iki devlet ilköğretim okulu, temel ölçüt olarak; sosyo ekonomik düzeyi yüksek ve düşük olmak üzere belirlenmiştir. Her iki ilköğretim okulundan maksimum çeşitlilik örneklemiyle; 5 yönetici, 8 öğretmen ve 8 veli araştırmada katılımcı olarak çalışma grubunda yer almıştır.

Tablo1. Öğretmenlerin Bireysel Özellikleri

Değişkenler		Nöğrt.Sed	Nöğrt.Sey
Cinsiyet	Kadın	3	3
	Erkek	1	1
Mesleki kıdem	1-5 yıl		
	6-10 yıl	3	
	11-15 yıl	1	1
	16yıl ve üzeri		3
Eğitim düzeyi	Lisans	4	4
	Yüksek		
	Lisans		
	Doktora		
Kurumda çalışma süresi	1-5 yıl		3
	6-10 yıl	2	1
	11-15 yıl	2	
	16 yıl ve üzeri		

Tablo 1'e göre, sosyo ekonomik düzeyi düşük okulun öğretmen katılımcılarının çoğunluğunun kadın (n=3), mesleki kıdeminin çoğunun 6- 10 yıl arası (n=3) olduğu, eğitim düzeylerinin lisans (n=4) ve katılımcıların yarısının kurumda çalışma sürelerinin 6-10 yıl diğer yarısının ise 11-15 yıl arasında olduğu görülmektedir. Sosyo ekonomoik düzeyi yüksek olan okulun öğretmen katılımcılarının ise çoğunluğunun kadın (n=3), mesleki kıdeminin çoğunun 11-15 yıl arası (n=3), eğitim düzeylerinin lisans (n=4), kurumda çalışma süresinin çoğunun 1-5 yıl arası olduğu görülmektedir.

Tablo2. Yöneticilerin Bireysel Özellikleri

Değişkenler		Nyönetici.Sed	Nyönetici.Sey
Cinsiyet	Kadın	1	1
	Erkek	2	1
Mesleki kıdem	1-5 yıl		
	6-10 yıl		
	11-15 yıl	1	1
	16yıl ve üzeri	2	1
Eğitim düzeyi	Lisans	3	1
	Yüksek		1
	Lisans		

Yöneticilikte çalışma süresi	Doktora		
	1-5 yıl	2	1
	6-10 yıl	1	1
	11-15 yıl		
	16 yıl ve üzeri		

Tablo 2'ye göre, sosyo ekonomik düzeyi düşük okulun yönetici katılımcılarının çoğunluğunun erkek (n=2), mesleki kıdeminin 11 yıl ve üzeri (n=3) olduğu, eğitim düzeylerinin lisans (n=4) ve katılımcıların yöneticilikte çalışma sürelerinin çoğunun 1-5 yıl (n=2) arasında olduğu görülmektedir. Sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan okulun yönetici katılımcılarının ise kadın (n=1) ve erkek (n=1), mesleki kıdeminin 10 yıl ve üzeri (n=2), eğitim düzeylerinin birinin lisans (n=1) diğerinin yüksek lisans (n=1), yöneticilikte çalışma süresinin birinin 1-5 yıl arası (n=1) diğerinin 6-10 yıl arası (n=1) olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Velilerin Bireysel Özellikleri

Değişkenler		Nsed	Nsey
Cinsiyet	Kadın	4	4
	Erkek		
Eğitim düzeyi	İlköğretim	2	
	Ortaöğretim	1	1
	Önlisans	1	2
	Lisans		1
Çocuğun okulda kayıt olduğu süre	1 yıl	1	
	2 yıl	1	1
	3 yıl	2	
	4 yıl ve üzeri		3
Sosyoekonomik düzeyi	2500TL altı	2	
	2500-4000TL	2	1
	4000TL ve üzeri		3

Tablo 3'e göre, velilerden oluşan katılımcıların hepsinin kadın (n=8) olduğu, sosyo ekonomik düzeyi düşük olan veli katılımcılarının yarısının ilköğretim mezunu (n=2), katılımcı çocuklarının okulda kayıt olduğu süreler için velilerin yarısının çocukları üç yıl, diğerleri ise bir ve iki yıl kayıtlıdır. Velilerin yarısının sosyo ekonomik düzeyi 2500 TL altında iken diğer yarısı ise 2500-4000 TL arasındadır. Sosyo ekonomik durumu yüksek olan veli katılımcılarının yarısı ön lisans mezunu iken diğerleri ortaöğretim

ve lisans mezunudur. Veli katılımcılarının çoğunluğunda (n=3) çocukların okulda kayıt olduğu süre 4 yıl ve üzeridir. Velilerin çoğunluğunun (n=3) sosyo ekonomik düzeyi 4000TL ve üzeridir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formuyla, ana hatlarıyla konular ve görüşme soruları önceden hazırlanır fakat araştırmacı aldığı yanıtlara göre görüşmeyi yönlendirebilir veya yeni sorular sorabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Görüşme formunda yer alması gerekli olan araştırma soruları, alanyazın taranarak belirlenmiştir. Formda yer alacak sorular hazırlanırken anlaşılabilir ve yöneticilerin, öğretmenlerin ve velilerin kolaylıkla cevaplayabileceği açık uçlu sorular olarak hazırlanmıştır. Görüşme formu, uzman görüşüne sunulmuş ve uzman görüşünde belirtilen öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, 2019 yılı Mayıs ayı içerisinde yapılmıştır. Her bir görüşme yaklaşık 60 – 80 dk. sürmüştür. Katılımcıların verdiği yanıtlar görüşme esnasında araştırmacı tarafından yazıya dökülmüş ve katılımcıların ifadelerini kontrol etmeleri istenmiştir. Yazıya dökülen veriler, bilgisayar ortamında görüşme dökümü formuna aktarılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada veriler betimsel ve içerik analizle çözümlenmiştir. Betimsel analizde, katılımcıların görüşlerini etkili bir biçimde doğrudan alıntılarla yansıtmak amaçlanır. İçerik analizinde ise toplanan verilerin açıklanarak önce kavramsallaştırılması daha sonra da mantıklı bir çerçevede düzenlenmesi ve bu bağlamda veriyi açıklayan temanın saptanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada içerik analizi türlerinden ‘kategorisel analiz’ kullanılmıştır. Kategorisel analiz, genel olarak belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesi ve ardından bu birimlerin önceden saptanmış ölçütlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasıdır. Kategori oluşturma, özel verilerden hareketle genel bir sonuç oluşturma aşamasıdır (Miles ve Huberman, 2016). Kategorisel analizde önce veriler kodlanmıştır. Bu kodlama, daha önceden belirlenmiş kavramların yanı sıra verilerin kodlanması esnasında ortaya çıkan kavramlara göre yapılmıştır (Saldana, 2019) Kodlar, soruların benzer cevaplarını tanımlayan ve verileri düzenleyip çözümlmeye yardım eden sembollerdir. Ardından kodları genel düzeyde açıklayan temalar belirlenmiş ve bulgular yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Sosyo ekonomik düzeyi düşük (SED) okulun yöneticileri için, M’, MY’, öğretmenler, Ö’ ve veliler, V’ ile bir rakam kullanılarak (M1’, Ö2’, V’3...) kodlanmıştır. Sosyo ekonomik düzeyi yüksek (SEY) okulun yöneticileri için, M, MY, öğretmenler, Ö ve veliler, V ile bir rakam kullanılarak (M1, Ö2, V3...) kodlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Araştırmada geçerlik ve güvenirlik sağlamak amacıyla katılımcıların görüşlerinden sıkça alıntı yapılmıştır. Nitel araştırmalarda verileri yorumlarken araştırmacının bireysel görüşlerinden kaçınması önemlidir (Creswell, 2016). Araştırmanın geçerliğini artırmak için, araştırma süreci; araştırmanın deseni, çalışma grubu, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ayrıntılı bir biçimde betimlenmiştir.

Araştırmada nitel veri toplama sürecinin aktarılabilirlik olan dış geçerliğinin tanımlanması ile inandırıcılık olan iç geçerliği ise yapılan görüşmelerin sürelerinin uzun tutulması, katılımcı teyidi, uzman incelemesi ile sağlanmaya çalışılmıştır. Tutarlık incelemesi ile iç güvenilirlik, uzman tarafından gerçekleştirilen onay incelemesi ile dış güvenilirlik (onay edilebilirlik) sağlanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçeve, veri kaynağı olan çalışma grubu ve analiz yöntemleri ile ilgili ayrıntılı açıklamalara araştırma sürecinin güvenilirliğini desteklemek için yer verilmiştir. Bununla birlikte dış güvenilirlik artırılması amacıyla diğer araştırmacıların ham verileri talep etmesi durumunda araştırmanın ham verileri saklanmıştır.

BULGULAR

Elde edilen bulgular, okul yöneticileri, öğretmenler ve velilere sorulan dört araştırma problemi altında incelenmiştir. Birincisi; velilerin okul yönetimine katılım gerekliliği konusundaki düşünceleri; ikincisi velilerin okul yönetimine nasıl katılım gösterdikleri; üçüncüsü velilerin, okul yönetimine katılımında engelleyici unsurlar; dördüncüsü velilerin, okul yönetimine katılımlarını kolaylaştırıcı unsurlara ilişkin görüşleri şeklinde bulgulara yer verilmiştir.

Velilerin Okul Yönetimine Katılımına İlişkin Genel Düşünceleri

Araştırmanın birinci araştırma problemi doğrultusunda yapılan içerik ve betimsel analiz sonucu elde edilen bulgular Tablo 4'te, iki tema altında verilmektedir.

Tablo 4. Velilerin okul yönetim sürecine katılımlarının gerekliliğine ilişkin okul yöneticileri, öğretmen ve veli görüşleri

Tema	Alt tema	Kod	N	N'
Olumlu bakış açısı	Maddi destek (n=13)	Okulun fiziki ihtiyaçlarının giderilmesi, finansal destek, kaynak sağlama, sponsor bulma	MY1, Ö2, Ö3, Ö4, V3, V4	M1', MY1', MY2', Ö2', Ö3', Ö4', V2'
	İşbirliği (n=12)	Eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesinde takım ruhu, süreci geciktirmemek için işbirliği, görev paylaşımı	MY1, Ö1, Ö2, Ö4, V1, V2, M1, MY1	MY2', Ö1, Ö2', V4'
	Okul geliştirme (n=13)	Okulun akademik başarısına katkıda bulunulması, Okulun sosyal gelişimine katkıda bulunma, Çocuğun gelişimini destekleme, okul gelişimini hızlandırma	MY1, Ö2, Ö3, Ö4, V1, V2, V3	M1', Ö3', Ö4', V1', V2', V3'
Olumsuz bakış açısı	Veli profili (n=11)	Eğitim seviyesi, sosyo ekonomik durum, kültürel farklılık, eğitime bakış açıları, ideolojik yaklaşımlar	M1, Ö2, Ö4, V2, V4	M1', MY1', Ö1', Ö2', Ö3', V1'

Bireysel çıkar (n=10)	Beklenti kişisel değerlendirme, duygusal tepki gösterme, bireysel çıkarlar	farklılığı, M1, Ö1, Ö4, V1, V4	Ö1', Ö4', V2', V3', V4'
--------------------------	---	--------------------------------------	----------------------------

Tablo 4 incelendiğinde “Olumlu bakış açısı” temasında “Maddi destek, İşbirliği, Okul geliştirme” alt temaları, “ Olumsuz bakış açısı” temasında ise “ Veli profili, Bireysel çıkar yönelimi” alt temaları bulunmuştur. Temalar içerisinde genel olarak “Olumlu bakış açısı” (n=35) teması ön plana çıkmıştır. Öte yandan genel olarak alt temalar arasında ise “Okul geliştirme” (n=13) ve “Maddi destek” (n=13) alt temaları daha çok vurgulanmıştır.

Sosyo ekonomik durumu düşük olan okulun katılımcılarının, “okul geliştirme” ve “maddi destek” alt temalarına ilişkin örnek görüşleri şu şekildedir:

“Kontrollü olmak şartıyla velilerin kısmen görevlendirilmelerini uygun görüyorum. Mali destek konularında örgütlenme sürecinde, okul aile birliği olmadan olmaz.” (MY1’)

“Velilerin yardımı alınabilir, okul yönetimi tarafından velilere görev dağılımında bulunulmalı . ‘Bir elin nesi var iki elin sesi var’, okulun ihtiyaçları daha kolay giderilebilir.” (V2’)

“Okul yönetimi ve öğretmenler velileri etkilemeli çünkü onların gözünde bizim yaptıklarımız daha değerli gözüktür, okul yönetiminin ve öğretmenlerin değeri artmış oluyor ve velileri okula çekerek onların katkılarını da artırmış oluyoruz bu durumda çocukların başarısını etkiler.” (Ö2’)

Sosyo ekonomik durumu yüksek olan okulun katılımcılarının “okul geliştirme” ve “maddi destek alt temalarına ilişkin örnek görüşleri şu şekildedir:

“Okul yöneticileri tarafından veliler yetkilendirilmeli aynı zamanda okul yönetimi tarafından bu yetkinin sonlandırılabilceği yetkiler verilebilir. Okulda davranışsal bir problem var mesela akran zorbalığı hat safhada. Bu konuda ilgili ve mesleki yeterliliği olan velimizden, pedagog olabilir bu durum paylaşılabılır ve bu velimize bu konuyla ilgili tam yetki verilebilir, sınıf düzeyinde öğrencilere eğitim vermesi sağlanabilir. Böylelikle okulun gelişimine katkıda bulunabilirler.” (M1)

“Velilerin onayladığı, uygun gördüğü şeyler olduğunda birlikte hareket edildiğinde çok daha başarılı çok güzel etkinlikler ortaya çıkıyor. Hem idare hem öğretmenler okulun geliştirilmesi gereken alanlarını, etkinliklerini daha başarılı bir şekilde gerçekleştiriyoruz. Çocuk da her iki taraftan okuldan ve aileden onayı, desteği aldığı için daha başarılı oluyor. Velilerle okulun bütünleşik bir yapıda eşgüdümlemesi gereklidir.” (Ö2)

“Maddi anlamda okulun yararını gözetecek her konuda velilerin desteği olmalı, işbirliği içerisinde olunmalı. Okulun sorunlarını çözmek adına, giderlerin sağlanması açısından velilerden destek alınması olması gerektir.” (V3)

Velilerin Okul Yönetimine Gösterdikleri Katılım

Araştırmanın ikinci araştırma problemi doğrultusunda yapılan içerik ve betimsel analiz sonucu elde edilen bulgular Tablo 5’te, iki tema altında verilmektedir.

Tablo 5. Velilerin okul yönetimine katılım gösterme biçimlerine ilişkin görüşleri

Tema	Alt Tema	Kod	Nsey	Nsed
Formal katılım	Yasal düzenlemelerle sağlanan imkanlar (n=21)	Okul aile birliği, sınıf annelerinin seçimi, okul aile birliği toplantısı, sınıf toplantıları, kurum standartları modülü uygulaması, değerlendirme anketi, okul aile birliği toplantısı, sınıf toplantıları	M1, MY1, Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, V1, V2, V3, Ö4	M1’, MY1’, MY2’, Ö1’, Ö2’, Ö3’, V4’, V1’, V2’, V3’, V4’
İnformal katılım	Sosyal ve kültürel etkinlikler (n=12)	Öğretmenler günü kutlaması, bayramlarda hazırlıkları, okuma bayramı, mezuniyet geceleri, geziler, bahar şenliği, sportif faaliyetler, kahvaltı etkinlikleri	MY1, Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, V1, V2, V4	MY1’, Ö2’, V1’, V2’
	Velileri geliştirici etkinlikler (n=4)	Rehberlik servisleri aracılığıyla ve dışardan uzman bilir kişiler davet edilerek düzenlenen eğitim seminerleri	MY1	M1’, Ö1’, V4’
	Okul gelişimine destek (n=16)	Okulun fiziksel bakımına destek, okula finansal destek, öğrencilerin kültürel gelişimlerini destekleme, velilerin uzmanlık alanlarından yararlanma, projelere katılım	M1, MY1, Ö1, Ö3, Ö4, V2, V3	M1’, MY1’, MY2’, Ö1’, Ö2’, Ö3’, V1’, V3’, V4’

Tablo 5 incelendiğinde “Formal katılım” temasında “Yasal düzenlemelerle sağlanan imkanlar” alt teması ve “İnformal katılım” temasında ise “Sosyal ve kültürel etkinlikler, Velileri geliştirici etkinlikler, Okul gelişimine destek” alt temaları bulunmuştur. Temalar içerisinde genel olarak “*informal katılım*” (n=32) teması ön plana çıkmıştır. Genel olarak alt temalar arasında ise “Yasal düzenlemelerle sağlanan imkanlar” (n=21) ve “Okul gelişimine destek” (n=16) alt temaları daha çok vurgulanmıştır.

Sosyo ekonomik durumu düşük olan okulun katılımcılarının, “Yasal düzenlemelerle sağlanan imkanlar” ve “Okul gelişimine destek”alt temalarına ilişkin örnek görüşleri şu şekildedir:

“Toplantılarda senede 3-4 defa buluşuyoruz. Öğretmenlerden gelen davet üzerine veli toplantılarına ben de katılıyorum. Veli toplantılarına katılım %80 düzeyinde. Veliler çocuklarıyla kendilerine göre ilgililer. 1010 öğrencimiz var toplamda. Velilerden yönlendimelerimize cevap verenler %60 düzeyinde. Velimiz istediği zaman okula gelip öğretmenle ya da idareyle görüşebilir. Daha çok yüzyüze iletişimi tercih ediyoruz.” (M2’)

“Sınıfın ihtiyaçlarını gidermede velilerimiz görev paylaşımında bulunuyorlar. Mesela klima bakımında bir velimizin tanıdığı klimacıyla sınıftaki bir sorun giderildi.” (Ö2’)

“Sene başında okul aile birliği toplantısı oldu. Etkinliklerin zamanı sorulur ama planlama sürecine velilerin katılımı söz konusu değil.” (V2’)

Sosyo ekonomik durumu yüksek olan okulun katılımcılarının, “Yasal düzenlemelerle sağlanan imkanlar” ve “Okul gelişimine destek”alt temalarına ilişkin örnek görüşleri şu şekildedir:

“Okulumuzda bir öğrencimizle ilgili baş edemediğimiz bir davranışsal problemi gerçekleştirdi ve o sınıfın velisi olmayan başka bir sınıftan pedagog velimiz geldi, sınıf düzeyinde öğrencilere ve anne babalara da ebeveyn eğitimi düzenledi. Bu paydaşla beraber sorunun üstesinden geldik, rehber öğretmenimizin bu durum mesleki ilgi alanı dışına çıkıyordu biz de bir velimizden yardım aldık görev paylaşımında bulunduk. ” (M)

“Okul yönetimi ve öğretmenler, okul aile birliğinin katılımıyla kararlarını alır; okul aile birliği ile sınıf anneleri arasında bir grubumuz var genelde watsap grubunda görüşmek üzere, sınıf temsilcileri de sınıf velileriyle ayrı bir grup üzerinden, yönetimden alınan kararları aktarıyor, kararlar paylaşıldıktan sonra eğer varsa olumsuz görüşler veya öneriler ‘keşke bu karar böyle alınmasaydı da şöyle yapılırdı gibi’ tüm fikirler değerlendiriliyor ve velilerden gelen talep doğrultusunda biz bunu idareye sunuyoruz ve idare verilen kararı gözden geçirerek uygulama sürecine geçiriyor. Veliler bu okulda dinleniyor, fikirleri alınıyor kısacası ciddiye alınıyoruz.” (V3)

“Müzik öğretmeni olan velimize müzikle ilgili görevler veriyoruz. Resim öğretmeni velimiz görev dağılımında yer alarak, okulun duvarlarını güzelleştirdi, öğrencilere resim tekniklerini öğretti. Trafik polisi olan velimiz geliyor çocukların ilgileri dahilinde uzmanlık alanını anlatarak çocuklarımızı bilinçlendiriyor. Muhtar velimiz geliyor görevlerinden bahsediyor. Kısaca velilerimizin bu gibi görev dağılımında bulunmaları öğrencilerin kültürel gelişimlerini destekler nitelikte.” (Ö5)

Velilerin Okul Yönetim Sürecine Katılımını Engelleyici Unsurlar

Araştırmanın üçüncü araştırma problemi doğrultusunda yapılan içerik ve betimsel analiz sonucu elde edilen bulgular Tablo 6’da, üç tema altında verilmektedir.

Tablo6. Velilerin okul yönetimine katılımlarını engelleyici unsurlara ilişkin görüşleri

Tema	Alt Tema	Kod	Nsey	Nsed
Velilere ilişkin (n=34)	Çalışma koşullarının zorluğu (n=7)	İşten dolayı zaman bulamama	MY1, Ö1, Ö3, V1, V2	V1’, V2’
	Sosyo ekonomik durum (n=7)	Maddi imkansızlıklar, parçalanmış aileler, çok çocuklu aileler	Ö2, Ö4,	MY2’, Ö4’, V1’, V2’, V3’
	Geçmişte yaşanan olumsuz deneyimler (n=12)	Öğretmene, idareye tepki, veli çatışmaları, velinin kişisel yaşantısı ve önyargıları	M1, MY1, Ö2, Ö3, Ö4, V1, V2, V4	M1’, Ö3’, Ö4’, V1’
	Rol belirsizliği (n=8)	Baskın veli profili, okul aile birliğinin iletişim kopukluğu, ideolojik farklılıklar, okula ait hissetmeme, velinin yasal haklarını bilmemesi, okula karşı ilgisizlik	M1, MY1, Ö1, Ö4, V1, V3	Ö1’, V4’
Okul yönetimine ilişkin (n=20)	Yönetimsel zorluklar (n=3)	Mevzuattaki eksiklikler	Ö1	MY1’, Ö3’
	Yöneticilerin olumsuz tutum ve davranışları (n=16)	Okul yöneticilerin tavrı, üslubu, bilgi aktarımında kopukluklar, hedeflerin belirsizliği, okul yönetiminin isteksizliği, velilerin sadece maddi destek için okula çağırılması	M1, Ö1, Ö3, Ö4, V1, V2, V3, V4	M1’, MY1’, Ö1’, Ö2’, Ö3’, Ö4’, V2’, V4’
Öğretmenlere ilişkin (n=15)	Öğretmenlerin olumsuz tutum ve davranışları (n=15)	öğretmenin tavrı, bilgi aktarımında kopuklukların meydana gelmesi, öğretmenlerin isteksizliği, sorumluluk almak	M1, Ö1, Ö3, Ö4, V1, V2, V3	M1’, MY2’, Ö2’, Ö3’, V1’, V2’, V3’, M1’

istememesi,
tükenmişlik
ideolojik farklılıklar,
öğretmenin
öğrenciyle ters
düşmesi

Tablo 6 incelendiğinde “Velilere ilişkin ” temasında “Çalışma koşullarının zorluğu, Sosyo ekonomik durum, Geçmişte yaşanan olumsuz deneyimler, Rol belirsizliği” alt temaları olduğu görülmektedir. “Okul yönetimine ilişkin” temasında “ Yönetmel zorluklar ve Yöneticilerin olumsuz tutum ve davranışları” alt temaları olduğu görülmektedir. “Öğretmenlere ilişkin” temasında ise “Öğretmenlerin olumsuz tutum ve davranışları” alt teması olduğu görülmektedir. Genel olarak temalar arasında “Velilere ilişkin zorluklar” (n=34) teması ön plana çıkmıştır. Öte yandan genel olarak alt temalar arasında ise “Öğretmenlerin olumsuz tutum ve davranışları” (n=15) ve “Yöneticilerin olumsuz tutum ve davranışları” (n=16) alt temaları daha çok vurgulanmıştır.

Sosyo ekonomik durumu düşük olan okulun katılımcılarının, “Yöneticilerin olumsuz tutum ve davranışları” ve “Öğretmenlerin olumsuz tutum ve davranışları” alt temalarına ilişkin örnek görüşleri şu şekildedir:

“Sosyal etkinliklerde veli yönetim süreçlerine katılmıyorsa öğretmen istemiyordur, kendisine mali yükümlülükler getirebilir diye bakıyordur.” (MY2’)

“Okul yönetiminin otoriter dil kullanması, insan ilişkilerinden uzak kalması velilerin okul yönetimine katılımlarını engelleyebilir.” (Ö3)

“Okul yöneticilerinin gerekli yönlendirmeleri zamanında yapmaması, ikna kabiliyetinin yetersiz olması engelleyici unsur olarak görülebilir.” (V4’)

Sosyo ekonomik durumu yüksek olan okulun katılımcılarının, “Yöneticilerin olumsuz tutum ve davranışları” ve “Öğretmenlerin olumsuz tutum ve davranışları” alt temalarına ilişkin örnek görüşleri şu şekildedir:

“Öğretmenin ben dersimi anlatır çıkar giderim anlayışında olması ya da “en iyi veli ölü velidir” anlayışında olması veli katılımını engeller.” (M1)

“Ya her şey yolundadır ya da her şey kötüye gidiyordur. Okul aile birliği ve öğretmen sınıf annesiyle iyi iletişim kurmuyordur. Ya da veli sadece mali yönden desteklemesi için çağrılıyordur. Mali durumlar gündemdedir. Bu durumlar velinin okul yönetimine katılımını engeller niteliktedir.” (V4)

“Eğer veliler düşüncelerini söylemekte ve değerlendirmelerde bulunmaktan çekiniyorsa öğretmenlerin çocuklarına kafayı takacağını düşündüklerinden olabilir.” (Ö3)

Velilerin, Okul Yönetimine Katılımını Kolaylaştırıcı Unsurlar

Araştırmanın dördüncü araştırma problemi doğrultusunda yapılan içerik ve betimsel analiz sonucu elde edilen bulgular Tablo 7’de, iki tema altında verilmektedir.

Tablo 7. Velilerin okul yönetimine katılımlarını kolaylaştırıcı unsurlara ilişkin görüşleri

Tema	Alt Tema	Kod	Nsey	Nsed
Bilgi akışında süreklilik (n=26)	Bilgi paylaşımı (n=17)	İlgili kararlar, yönelik anketlerin düzenlenmesi, öğrencilerle yapılan çalışmalar ve yönetim süreçlerinden velileri haberdar etmek, okul aile birliğinin etkin katılımı	M1, MY1, Ö3, V1, V3, V4, Ö2	M1’, MY1’, Ö1’, Ö2’, Ö3’, Ö4’, V1’, V2’, V3’, V4’
	Okulun özdeğerlendirmesi (n=10)	Gizlilik ilkesine dayalı olarak okulun kendi içinde anket uygulaması, değerlendirme kutusu, düzenli toplantıların yapılması	Ö1, Ö2, Ö4, V1, V2, V4	M1’, MY2’, V2’, V4’
Okul ve aile işbirliğinin geliştirilmesi (n=25)	İletişimin geliştirilmesi (n=15)	Velilerin uygun önerilerinin alınması, velileri iyi tanımak, velilerden Gelen davet üzerine ev ziyaretleri, okul aile birliği seçimlerinin uygunluğu, veli temsilcilerinin seçimi, velilerin değerli olduğunu hissettirecek uygulamalar, rehberlik servisinin daha etkin kullanımı,	M1, MY1, Ö1, Ö4, V2, V3	M1’, MY1’, MY2’, Ö1’, Ö2’, Ö3’, V1’, V2’, V3’

	öğretmenlerin ve yöneticilerin iletişim eğitimlerine katılması		
Velilere yönelik eylem planı (n=9)	Konferansların, seminerlerin, ebeveyn eğitimlerinin düzenlenmesi, Sosyal ve kültürel etkinliklerin artması	M1, Ö1, Ö3, V2, V4	M1', MY2', Ö4', V1'

Tablo 7 incelendiğinde “Bilgi akışında süreklilik” temasında “Bilgi paylaşımı ve Okulun öz değerlendirmesi” alt temaları olduğu görülmektedir. “Okul ve aile işbirliğinin geliştirilmesi” temasında ise “İletişimin geliştirilmesi ve Velilere yönelik Eylem Planı” alt temaları olduğu görülmektedir. Genel olarak temalar arasında “Bilgi akışında süreklilik” (n=26) teması ön plana çıkmıştır. Öte yandan genel olarak alt temalar arasında ise “Bilgi paylaşımı” (n=17) ve “İletişimin geliştirilmesi” (n=15) alt temaları daha çok vurgulanmıştır.

Sosyo ekonomik durumu düşük olan okulun katılımcılarının, “Bilgi paylaşımı” ve “İletişimin geliştirilmesi” alt temalarına ilişkin örnek görüşleri şu şekildedir:

“Öğretmenlerin iletişim kurma ve sürdürme konusunda aktif olması “misafirim öğretmenim” gibi projeler yaygınlaştırılabilir. Öğretmenlerle velilerin okul dışı bir arada olmalarını sağlayacak ortamların oluşturulması önerilebilir. Okulda yapılan etkinliklere velilerin şahit olmasını sağlama, her gün yapılan etkinliklerin panolara asılması gibi öğrencilerin, başarılarını velilerin görmelerini sağlanabilir.” (MY2’)

“Sağlıklı iletişim ve öğretmenin aktif olması önemli, demokratik katılımı sağlamaya yönelik velilerle ilgilenilmesini öneririm. Daha çok öğretmenlerin birden fazla iletişim kanalını kullanmalarını öneririm. Okul yöneticilerinin, öğretmenlerin veliyle bire bir iletişim kurarak bu süreç etkili olabilir.” (V3)

“Okul yöneticilerinin seçimi özellikle dezavantajlı bölge okullarında önem arz ediyor, sosyal ilişkilerde iletişim becerisi yüksek, girişimci ruhlu yöneticiler gerekli. Ayrıca öğretmenlere yönelik düzenlenen hizmet içi eğitim seminerleri, yetişkin eğitime yönelik düzenlenmiyor. Afet eğitimi, yangın söndürme eğitimi gibi eğitimlere yoğunlaşıyor.” (Ö4)

Sosyo ekonomik durumu yüksek olan okulun katılımcılarının, “Bilgi paylaşımı” ve “İletişimin geliştirilmesi” alt temalarına ilişkin örnek görüşleri şu şekildedir:

“Karar verme sürecinde veli katılımını kolaylaştırıcı tek unsur öğretmen. Çünkü öğretmen ol dediği zaman her şey oluyor yani bu okulda böyle. Veli kesinlikle öğretmenin izindedir. Ayrıca velilerle iletişim

sürecinde çok doğru bir üslupla konuşmak ve onları dinlemek çok önemli. Bunlara dikkat edilip, “ben seni anlıyorum” mesajı veliyi etkilemektedir.” (MY)

“Sınıf yönetiminde sınıfın lideri öğretmen, okul yönetiminde okulun lideri müdür. Sınıf yönetiminde lider konumunda olan öğretmen sadece öğrenciyi etkilerim diyemez, veliyi de etkilemelidir. Etkilemeyi ve etkileşimi sağlayan öğretmendir. Sosyal etkinliklerin düzenlenmesi velilerle yakınlaşmayı ve koordinasyonu sağlar. Yapılan çalışmalardan velileri sürekli haberdar etmek gerekir.” (M)

“Velilerin bizim için önemli oldukları hissettirilmeli. Çocukları için yaptığımız çalışmaların yararlı olduğunu etkili bir şekilde duyurarak ve göstererek velileri okula çekebiliriz.” (Ö2)

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırma ile velilerin okul yönetimine katılımlarına ilişkin, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve velilerin görüşleri incelenerek, araştırma problemleri doğrultusunda; velilerin okul yönetimine katılımlarının gerekliliği, okul yönetimine nasıl katılım gösterdikleri, okul yönetimine katılımı engelleyici ve kolaylaştırıcı unsurların neler olduğu araştırılmaktadır.

Birinci araştırma probleminin temaları "olumlu bakış açısı" teması ön plana çıkmıştır. Öte yandan alt temalar arasında ise “maddi destek” ve “okul geliştirme” alt temaları daha çok vurgulanmaktadır. Katılımcıların, sosyo ekonomik düzeyleri farklı olmasına rağmen velilerin okul yönetimine katılımına daha çok olumlu baktıkları; velilerin okulun ihtiyaçlarını karşılayarak okulun gelişimini sağlamaları konusunda görüş birliği içinde oldukları söylenebilir.

İkinci araştırma probleminin temaları içerisinde “informal katılım” teması ön plana çıkmıştır. Öte yandan alt temalar arasında ise “yasal düzenlemelerle sağlanan imkanlar” alt teması daha çok vurgulanmaktadır. Okul veli ilişkilerinde informal katılımın ön plana çıkmasında, okulun gereksinimlerinden kaynaklı olduğu düşünülebilir. Yasal düzenlemelerle sağlanan imkanlar ve sınırlılıklar doğrultusunda da velilerin birincil paydaş olarak görüldüğü söylenebilir. Alanyazında Kartal’ın (2008) araştırmasında, ilk ve ortaöğretim kurumlarının yönetmeliklerinin velilerin okul yönetimine katılımını içeren maddeleri, içerik analizi yöntemi ile incelenmiş; velinin okul yönetimine katılımının “kurul üyeliği, komisyon üyeliği, yönetime görüş ve öneri belirtme ile yönetime yardımcı olma” şeklinde dört temel kategori olarak sunulmuş ve ilköğretim kurumlarında velinin okul yönetimine katılımının diğer kurumlara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Üçüncü araştırma problemi için temalar arasında “velilere ilişkin zorluklar” teması ön plana çıkmıştır. Öte yandan alt temalar arasında ise “yöneticilerin olumsuz tutum ve davranışları” ve “öğretmenlerin olumsuz tutum ve davranışları” alt temaları daha çok vurgulanmaktadır. Yıldırım ve Dönmez’in (2008) araştırmasında, okul-aile işbirliğini sınırlayan çeşitli etkenler; “velilerin yeterince okula

uğrayamamaları, okulun para isteyeceği kaygısı, bazı öğretmenlerin velilere karşı sert ve resmi tutumları” şeklinde belirtilmiştir. Okul yönetimine veli katılımının gerçekleşmesinde; velinin durumu, isteği ve tepkilerinin bu konuda belirleyici olduğu düşünülebilir. Ayrıca yöneticilerin ve öğretmenlerin veliye olan olumsuz yaklaşımlarının da velilerin okul yönetimine katılımında engelleyici olduğu söylenebilir.

Dördüncü araştırma problemi için temalar arasında “bilgi akışında süreklilik” teması ön plana çıkmıştır. Öte yandan alt temalar arasında ise “bilgi paylaşımı” ve “iletişimin geliştirilmesi” alt temaları daha çok vurgulanmıştır. Katılımcıların çoğunluğunun, okul yönetimine velilerin etkili katılımlarının gerçekleşmesi için, veliyle kurulan iletişimin niteliğinin artması gerektiği yönünde görüş birliği içerisinde oldukları söylenebilir. Bu bağlamda okul yönetiminin, okulun gelişimine katkıda bulunabilecek bilgi ve olanaklarını velilerle paylaşması ve okul yönetiminde velilerin rolleri konusunda onları bilgilendirmeleri taraflar arasında daha paylaşılmış sorumluluklar yaratabilir. Alanyazında Çalık’ın (2007) araştırmasında, okul yönetiminin okul aile ilişkilerini geliştirmek adına daha fazla maddi desteği velilerden istememesinin, okul aile ilişkilerini iyileştirecek politika ve uygulamalar geliştirmeye yönelmesinin gerekli olduğu vurgulanmaktadır. Gökçe’nin (2000) çalışmasında, okul ve aile işbirliğinin güçlendirilebilmesi için, öğretmenlerin; velilerin okul- aile birliği çalışmalarına katılması, velilerin çocuk gelişimi konusunda bilinçlendirilmesi, çocuğun sorunlarıyla yakından ilgilenmesi, okullarda uygun bir görüşme ortamının hazırlanması gerektiği önerisinde bulunulmuştur. Okulların değişen zaman ve koşullar içerisinde birçok sorunla karşılaşabileceği düşünüldüğünde veli desteği ve iş birliğinin sağlanmasının, sorunların çözümlenebilmesi açısından önemli olduğu söylenebilir. Okul veli ilişkilerinde genelde mali destek; bağışlar, okul-veli ilişkilerinin başat konularından biri olmaktadır. Bu durum için sosyo-ekonomik geliri düşük okuldaki bir yönetici görüşünde “Okulumuzda önceden Halk oyunları etkinliği ücretliydi bu sene çok uğraştık halk eğitimden ücretsiz hoca bulduk. Bu tür etkinliklerin ücretsiz olması velilerin, okulun faaliyetlerinden istifade ediyoruz mesajını veriyor ve etkileniyorlar.” olarak belirtmiştir. Bu bağlamda okul yönetimi ve öğretmenlerin velileri sadece mali destek sağlayıcı olarak görmemeleri, “veliler ve çocukları için daha iyi nasıl imkan yaratabiliriz” bakış açısıyla velileri görmelerinin onları etkilemede önemli faktör olduğu söylenebilir. Bu bulgular, okuldaki veliye doğru bir yönelimin tanımı ve beklentisi olarak değerlendirilebilir. Okulun, her zaman çevresinden farklı yoğunlukta bir kurum olduğu düşünüldüğünde, çevresine aldığından daha çok enerji vermek konumunda olması gerektiği söylenebilir.

Sonuç olarak, okulların sosyo ekonomik düzeyleri farklı olmasına rağmen, katılımcıların, velilerin okul yönetimine katılımlarına daha çok olumlu baktıkları görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre, aşağıdaki öneriler sunulabilir:

Okul vizyonunun anlaşılır, açık bir dille ifade edilerek velilerin gündeminde güncel olarak tutulması sağlanabilir (Yapısal Çerçeve). Okul geliştirmede, okul veli ilişkilerini iyileştirmeye yönelik velilerin

okul yönetimi hakkındaki görüşlerini almak için çeşitli değerlendirme (anket, değerlendirme kutusu vb.) uygulamaları yapılabilir (İnsan Kaynağı Çerçevesi). Okulda bazı etkinliklerin (halk eğitim merkezi, sponsor bulunarak vb.) ücretsiz olması velilerin bu etkinliklerden istifade etmelerini sağlayabilir (Politik Çerçeve). Bu durum velilerin okula daha gönüllü maddi destekte bulunmalarına olanak tanıyabilir. Okulda düzenlenen sanatsal, kültürel ve sportif etkinliklere velilerin de aktif katılımları sağlanarak okul geliştirme bilinci kazandırılabilir (Sembolik Çerçeve).

Velilerin hangi etkinliklere nasıl katılacakları, okulda oynamaları gereken rolleri hakkında yeterli bilgilerinin olması, yazılı ve sözlü bildirimlerle sağlanabilir (Yapısal Çerçeve). Velilerin ilgi (kişisel ve mesleki deneyim) alanlarına göre, okul ve sınıf etkinliklerinde görev almaları sağlanabilir (İnsan Kaynağı Çerçevesi). Sosyal etkinliklere katılımı artıracak araç-gereç ve mekanların düzenlenmesine yönelik okul dışı olanaklar kullanılabilir (Politik Çerçeve). Okulun bulunduğu çevrenin rol model kişileriyle; emekli öğretmenleri, girişimci velileri, başarılı mezunlarıyla geleneksel söyleşiler, buluşmalar düzenlenebilir (Sembolik Çerçeve).

Taraflar arasında eşgüdümü sağlamada yönlendirici hizmetler; rehberlik servisi aracılığıyla eğitimlerin, uzman desteğiyle çalıştayların, okul aile birliği kanalıyla paylaşım ortamlarının periyodik aralıklarla düzenlenmesi sağlanabilir. (Yapısal Çerçeve). Velilere yönelik bireysel görüşmeler veya toplantılar düzenlenerek velilerin okuldan beklentilerinin neler olduğu belirlenebilir. (İnsan Kaynağı Çerçevesi). Velilerin yaşadıkları sorunlara karşı öğretmenlerin ve yöneticilerin duyarlı ve çözüm odaklı olmalarına yönelik yetişkin eğitim seminerleri düzenlenebilir (Politik Çerçeve). Veli katılımını artırmaya yönelik projeler; veli-çocuk işbirliği ağırlıklı sosyal etkinlikler düzenlenebilir (Sembolik Çerçeve).

Velilerin okul gündeminden haberdar olmalarını sağlayıcı, güncellenmiş okul web sitesi aktif olarak kullanılabilir. (Yapısal Çerçeve). Öğretmenlerin müsait oldukları zamanlara göre belirlenmiş veli görüşme saatlerinin sürekliliği sağlanabilir. (İnsan Kaynağı Çerçevesi). Okul aile birliğinin ve sınıf temsilcilerinin seçim sürecinin demokratik olmasına dikkat edilmelidir (Politik Çerçeve). Velilerle kitap okuma, film izleme saati gibi sosyal ve kültürel geliştirici etkinlikler gerçekleştirilebilir (Sembolik Çerçeve).

Kaynakça

Açıkalın, A. (2013). *Okuldaki Çocuklarımız*, (4. bs). Ankara: Pegem Akademi.

Açıkalın, A. (2016). *Çağdaş Örgütlerde İnsan Kaynağının Personel Yönetimi*, (3.bs.). Ankara: Pegem Akademi.

Açıkalın, A., & Özkan, M. (2015). *Bir Öğrenim Çerçevesi Olarak Okulu Yönetmek*. Ankara: Pegem Akademi.

Açıkalın, A., & Turan, S. (2015). *Bir Anlam Köprüsü İnşa Etme Aracı Olarak Okullarda Etkili İletişim*, (3.bs.). Ankara: Pegem Akademi.

Aydın, M. (2018). *Eğitim Yönetimi*, (11. bs.). Ankara: Gazi Kitabevi.

Bakioğlu, A., & Korkmaz, M., (2019). *Eğitim Politikaları*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim Yönetimi Nitelikli Okul*. Ankara: Feryal Matbaası.

Bolman, L., G. & Deal, T.,E. (2008). *Organizasyonları Yeniden Yapılandırmak* (A. Aypay. ve A. Tanrıöğen. Çev.). İstanbul: Seçkin Yayınları.

Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S.B. Demir, Çev.) Ankara: Eğiten Kitap.

Çalık, C. (2007). Okul çevre ilişkisinin okul geliştirmedeki rolü: kavramsal bir çözümleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(3).

Çelik, M., & Yılmaz, K., (2018). *Yönetim ve Eğitim Yönetim Kuramları*. K. Demir., K. Yılmaz (Ed.), Pozitif Psikolojik Sermaye, Ankara: Pegem Akademi.

Erdoğan, Ç., & Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 16(3), 399-431.

Karagöz, B. K. (2006). Okul yöneticilerinin yönetim süreçleri açısından karşılaştıkları problemler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trakya.

Karakütük, K. (2001). *Demokratik Laik Eğitim, Çağdaş Toplum Olmanın Yolu*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Kartal, S. (2008). İlk ve ortaöğretim kurumlarında velinin okul yönetimine katılımı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 23-30.

Lunenburg, C. F., & Ornstein, A. C., (2013). *Eğitim Yönetimi* (G. Arastaman, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.

MEB [Milli Eğitim Bakanlığı] , (2010). *2010/14 nolu genelge: İlçe, okul ve kurumlarda stratejik plan yapılması*. www.meb.gov.tr adresinden 23 Mart 2019'da indirilmiştir.

MEB [Milli Eğitim Bakanlığı], (2005). 2005/92 nolu genelge: *Öğrenci- veli- okul sözleşmesi*. www.meb.gov.tr adresinden 23 Mart 2019'da indirilmiştir.

MEB [Milli Eğitim Bakanlığı], (2018). *Eğitim 2023 Vizyonu*. <http://2023vizyonu.meb.gov.tr> adresinden 23 Ekim 2018'de indirilmiştir.

Miles, B. M., & Huberman, M. A., (2016). *Nitel Veri Analizi* (S. Akbaba., A. Ersoy Çev.) Ankara: Pegem Akademi.

Saldana, J. (2019). *Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı*. A. Tüfekci. Akcan., S. N. Şad (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (10.bs.). İstanbul: Seçkin Yayınları.